

לורנס פישר

"זה ציפור? זה מטוס? לא? זה..."

בולאון מספר 79

עכשיו ניתן לומר שהחטוף האחרון חזר הביתה. חלקינו מודאגים מאי הוודאות למה שקורה מול איראן אבל בפועל ככה אנחנו, העם היהודי, חי כבר שנים. לאחרונה ציין העולם את יום הזיכרון לשואה, והקשבתי לדבריו של דני דנון. הדברים הזכירו לי את הסיפור הזה.

כולם יודעים שלסופרמן יש זהות סודית, אבל הנה זו שכמעט ולא מדברים עליה. סופרמן הוא יהודי. בשנת 1938 יצרו ג'רי סיגל וג'ו שוסטר, שני נערים יהודים מקליבלנד שמשפחותיהם נמלטו מאירופה, את סופרמן.

העיתוי חשוב. זו היתה אמריקה של תקופת השפל הגדול. אנטישמיות היתה דבר נפוץ, והחדשות מאירופה הלכו והפכו קודרות משנה לשנה. מתוך הרגע הזה נולד גיבור שלא היה רק חזק, אלא מוסרי, מגונן ובלתי מתפשר בכל הנוגע לצדק.

סיפור המקור של סופרמן מסגיר הכול. זה לא רק פנטזיה על כוח. הוא משקף את הסיפור המקראי של משה. ילד מונח בכלי ונשלח מארץ מולדת נידונה לכליה, מתוך אהבה וייאוש. הוא שורד, גדל בארץ זרה והופך למי שמגן על אחרים. זה לא היה מקרי. זה שיקף זיכרון תרבותי עמוק, מוכר ליוצרים ולקוראים יהודים כאחד.

קלארק קנט אינו סופרמן שמעמיד פני חלש. קלארק קנט הוא הילד המהגר שמנסה להשתלב. הוא מגושם, אינטלקטואלי, זהיר ולעיתים קרובות מזלזלים בו. הוא מרכיב משקפיים. הוא נמנע מעימותים. הדמות הזו משקפת את חוויית החיים של נערים יהודים רבים בצפון אמריקה בשנות העשרים והשלושים של המאה הקודמת, כולל סיגל ושוסטר עצמם.

ג'ו שוסטר נולד בטורונטו בשנת 1914 וחי שם עד גיל תשע. משפחתו התקשתה כלכלית, וכילד עבד כשליח עיתונים של ה-Toronto Daily Star. החוויות המוקדמות האלו חלחלו ישירות לעולמו של קלארק קנט, למערכת העיתון ולדמותו של צעיר שקט, מתבונן, שנע בעיר. בשנת 1924 עברה משפחת שוסטר לקליבלנד, שם למד בבית הספר התיכון גלנוויל.

ג'רי סיגל נולד בקליבלנד בשנת 1914. הוא היה בנם של מהגרים יהודים ממזרח אירופה. אביו, מיטשל סיגל, היגר מליטא, ואמו, שרה, היגרה מהאימפריה הרוסית. הם הגיעו לארצות הברית בראשית המאה העשרים, כחלק מגל ההגירה היהודי העצום שנבע מעוני, אלימות ואפליה חוקית. סיגל גדל בבית מהגרים, יידי, של מעמד הפועלים.

סיגל ושוסטר נפגשו כנערים בבית הספר התיכון גלנוויל שבקליבלנד. שניהם היו זרים. שניהם אהבו מדע בדיוני, מגזיני פאלפ וקומיקס. הם החלו לשתף פעולה כמעט מיד, ויצרו מגזינים ביתיים של מדע בדיוני, כאשר סיגל כתב ושוסטר אייר. סופרמן צמח בהדרגה מתוך הניסויים האלו, מרעיון גולמי לדמות מגובשת עד שנת 1938.

שמו הקריפטוני של סופרמן, קל אל, משך תשומת לב רבה לאורך השנים. אל היא מילה עברית שפירושה אלוקים, והיא מופיעה בשמות עבריים רבים. אף שהשם לא נועד להיות תרגום מילולי, ההדהוד ברור. קריפטון מתפקדת כמולדת אבודה, חרבה ובלתי נגישה, שנשמרת רק בזיכרון. סופרמן אינו שוכח את קריפטון. הוא לומד אותה, מתעד אותה ומתאבל עליה בבדידות. זו חוויית המהגר. ממשיכים הלאה, אבל נושאים את האובדן איתך.

גם הנאצים שמו לב. תגובתם לסופרמן לא היתה גירוי קל, אלא עוינות אידיאולוגית. הדמות נוצרה בידי שני אמנים יהודים, והנאצים ידעו היטב במה הם נתקלים. לאחר שבקומיקס משנת 1940 נראה סופרמן מסיים את המלחמה בכך שהוא עוצר את היטלר, המצב החרף במהירות. בפברואר 1940 פרסם מגזין Look כתבה בת שני עמודים מאת סיגל ושוסטר, בה סופרמן מנפץ את קו זיגפריד, טס לברכטסגאדן, תופס את היטלר המתנגד בצווארוננו, אוסף את יוסיף סטלין ממוסקבה ומוסר את שניהם, פושעי כוח מטורפים, לידי חבר הלאומים בז'נבה כדי שיעמדו לדין על תוקפנות בלתי מוצדקת כלפי מדינות חסרות מגן.

תגובת הנאצים היתה מהירה ואכזרית. ב 25 באפריל 1940 פרסם העיתון הרשמי של האס אס, Das Schwarze Korps, מתקפה של עמוד שלם שכותרתה Jerry Siegel greift ein, כלומר ג'רי סיגל מתערב. הכותב תקף שוב ושוב את יהדותו של סיגל וכינה אותו מסורס אינטלקטואלית ופיזית. הם אף הפכו את שמו לעלבון, וקראו לו Jerry Siegelack, שעווה לאיטום, כרמז לכך שעבודתו היא סירחון שיש להתעלם ממנו.

אז כן, יש כאן אירוניה מרירה. גיבור העל האמריקאי ביותר הפך לאמריקאי כל כך, שרבים שכחו שהוא סיפור של מהגר. איש הפלדה חושל בשטעטל.

ובכל זאת, הנה אנחנו שוב. אנטישמיות כבר אינה משהו שצריך לחפש בעיתונים מצהיבים. היא חזרה לאור היום. בקמפוסים. ברחובות הערים. ברשתות החברתיות. בשפה שאנשים מעמידים פנים שהיא רק ביקורת. השנאה הישנה לא נעלמה. היא רק החליפה גופן.

סיפור המהגר שסופרמן נשא אל תוך המאה העשרים הפך למציאות של המאה העשרים ואחת עבור יותר מדי משפחות יהודיות. מבטים מעבר לכתף. הסברים חוזרים על זהות. מאבק בשקרים ובשנאה.

מה המשמעות של סופרמן היום, כאשר יהודים מאוימים לא רק בארצות רחוקות, אלא באור יום מלא ברשתות החברתיות וברחובות הערים?

סופרמן הומצא בשנת 1938 משום ששני נערים יהודים הבינו משהו לפני שהעולם הבין. יהודים אינם יכולים לסמוך על כך שמישהו אחר יגן עליהם כשהמצב מידרדר. לכן הם דמיינו אדם שלא מחכה לאישור כדי לעצור השמדה.

היום, הפנטזיה הזו כבר אינה דמיונית. אין גלימה. אין מוסר מושלם. אין ניצחונות נקיים. יש רק צעירים וצעירות שעושים דבר שסביהם וסבתותיהם מעולם לא הורשו לעשות.

צה"ל קיים מאותה סיבה שסופרמן הומצא. כי יהודים למדו בדרך הקשה מה קורה כשאף אחד אחר לא מגיע. לעולם לא עוד יהיה העם היהודי חסר מגן.

סופרמן היה החלום של לעולם לא עוד. צה"ל הוא המציאות.

וכאשר סופרמן מופיע היום על בול, הוא כבר אינו רק סיפור מהגר נוסטלגי. הוא תזכורת לרגע שבו יהודים הפסיקו לחכות שיצילו אותם והתחילו לקחת אחריות על קיומם.

צה"ל הוא מה שנראה לעולם לא עוד, כשמתכוונים לזה באמת. אז מה קרה בשבעה באוקטובר? זו שאלה שאני עדיין שואל.

אז זהו הפעם!

נהניתם, ספרו לחבריכם, עוד יותר נהניתם, תרגישו חופשיים לשתף. לא נהניתם, אז אולי תהנו מסיפור הבא.

אז זהו, זה הסיפור של היום, ויש עוד אבל בפעם הבאה. אם בא לכם להגיב אז הנה קישור לשליחת מייל אלי: [שליחת מייל](#)

תגובות, הערות, בקשות וכד' ניתן לשלוח אלי ל f.stamps@gmail.com

אם רוצים להפסיק לקבל את הניוזלטר, נא לשלוח לי מייל חוזר

ניתן להוריד את כל הניוזלטרים הקודמים באתר ההתאחדות: <http://israelphilately.org.il/info.asp?item=489>

מוזמנים גם לבקר באתר: <https://stampandstories.blogspot.com>

אתר בנושא גלויות של הסטרייטיפ היהודי: <https://thejewishstereotypes.blogspot.com>

וגם בערוץ היוטיוב שלי: <https://www.youtube.com/channel/UCHGHlvoXTTM0rpyd3zW3lQQ>